

HUSSERLOVA KOREŠPONDENCIA A JEJ PRVÝ ZVÄZOK

K. SCHUMANN (ed. v spolupráci s E. Schumannovou): *Edmund Husserl. Briefwechsel. Band I. Die Brentanoschule*. Dordrecht - Boston - London, Kluwer Academic Publisher 1994, Husserliana. Dokumente. Band III, 215 s.

Štúdium korešpondencie zakladateľa fenomenológie má rozhodujúci význam pre pochopenie jeho filozofického vývinu, jeho vedeckej práce a publikačných zámerov, slovom pre pochopenie podstatnej zložky genetickej a dynamickej dominanty štruktúry významového sveta Edmunda Husserla. No keďže Husserl vo svojich listoch zaujíma postoj aj k politickému vývinu v Nemecku a vyslovuje sa aj k svetonázorovým a náboženským otázkam, jeho korešpondencia je dôležitým prameňom aj spoznania nevyhnutných externých súvislostí Husserlovej filozofie. K tejto ostatnej skupine parametrov Husserlovho myslenia patria, samozrejme, v neposlednom rade Husserlove vzťahy k iným filozofom, filozofickým školám, ale aj predstaviteľom inteligencie vôbec. Minimálne k vyššie naznačeným aspektom husserlovskej filozofie zásadným spôsobom prispelo vydanie Husserlovej korešpondencie vo vydavateľstve Kluwer v sérii *Husserliana. Dokumente*, a síce pod názvom *Briefwechsel Bd. I-X*. Husserlove listy a listy Husserlovi, zhrnuté v desiatich objemných zväzkoch, predstavujú tak závažný prameň pre štúdium filozofie 19. a 20. storočia. V neposlednom rade sú významným prameňom aj pre poznanie filozofického prostredia pražského, ktorého výskumu sa týka realizácia grantovej úlohy č. 2/77242/20 vo Filozofickom ústave SAV (vedúci grantového tímu Jozef Sivák). Vydanie Husserlovej korešpondencie je textovokriticky a komentátorsky kvalitne pripravené a v takejto podobe je dôležitým pramenným materiálom pre filozofov, historikov vedy a historiografiu najnovších dejín vôbec.

Husserlova korešpondencia zahŕňa 1300 textových materiálov, vecne rozčlenených, z čoho je 250 Husserlových listov rôznym osobám a inštitúciám, veľkorisý výber listov Husserlovej manželky Malviny a napokon 700 listov adresovaných Husserlovi. Prvé štyri zväzky obsahujú v chronologickom poradí korešpondenciu s predstaviteľmi Brentanovej školy; ide o I. zväzok, ktorého štúdium má veľký význam pre plnenie spomínanej grantovej úlohy. II. – IV. zväzok obsahujú korešpondenciu Husserla s predstaviteľmi mníchovskej, göttingenskej a freiburskej školy alebo skupiny fenomenológov. Zväzky V – IX zahŕňajú listy, ktoré si Husserl vymieňal s novokantovcami (V. zv.) a s predstaviteľmi ostatných filozofických smerov a škôl (VI. zv.). VII. zväzok je venovaný korešpondencii s predstaviteľmi špeciálnych vied, VIII. zväzok s inštitúciami a IX. zväzok zahŕňa rodinnú korešpondenciu. Završenie tvorí X. zväzok so zasväteným úvodom k celej husserlovskej korešpondencii a register ku všetkým predchádzajúcim zväzkom korešpondencie.

* * *

Prvý zväzok vydal v spolupráci s Elisabeth Schuhmannovou Karl Schuhmann. Zväzok zahŕňa listy, ktoré si E. Husserl vymieňal s Franzom Brentanom v rokoch 1886-1917. Táto korešpondencia tvorí najväčšiu časť zväzku (14 Husserlových listov a listy F. Brentana, resp. jeden list Emilie Brentanovej Husserlovi). Brentano sa popri obligátnom úctivom kolegiálnom oslovení obracia na Husserla aj ako na priateľa (*Lieber*

Freund!), medzi Husserlovými osloveniami Brentana máme aj oslovenia *Môj veľavážený učiteľ!*, ba dokonca *Veľavážený priateľ!* (prvý raz z 3. januára 1905). Ďalej je tu uverejnená korešpondencia Husserla s Aloisom Höflerom, ktorý v rokoch 1876-1903 pôsobil ako gymnaziálny učiteľ vo Viedni, pričom od roku 1894 účinkoval zároveň ako súkromný docent na viedenskej univerzite. Ďalej je tu korešpondencia s nemecko-švajčiarskym filozofom (Martinom) Antonom (Maurusom) Martym (1847-1914), s Tomášom Garriguom Masarykom (1850-1937) (prvý je list Masaryka Husserlovi z 11. 9. 1877, posledný je list Husserla Masarykovi z 3. 1. 1935), s rakúskym filozofom a psychológom Alexiom Meinongom (1853-1920), zakladateľom prvého experimentálnopsychologického ústavu v Rakúsku (1894 v Grazi). Recenzovaný zväzok obsahuje ďalej jeden list od psychológa Walthera Schmieda-Kowarzika zo dňa 25. 2. 1931, ktorý využíva poďakovanie Husserlovi za zaslanie *Doslovu* k jeho *Ideám k čistej fenomenológii* na to, aby ho upozornil, že vo svojej práci *Náčrt novej analytickej psychológie a jej vzťah k empirickej psychológii*, ktorá vyšla v Lipsku roku 1912, "stotožňuje fenomenológiu a apriórnu psychológiu" (s. 153). Záver zväzku predstavujú štyri Husserlove listy nemeckému filozofovi, psychológovi a muzikológovi Carlovi Stumpfovi (1848-1936), ktorému Husserl vďačil o. i. za významné podnety na fenomenologické analýzy času, ďalej výmena listov medzi Husserlom a poľským filozofom a logikom, žiakom F. Brentana, iniciátorom Lvovskej logickej školy K. Twardowskim (1866-1938) ohľadne ťažkej, takmer beznádejnej (*fast Hoffnungslosigkeit*) osobnej situácii Romana Ingardena v súvislosti s pracovným zaťažením, ktoré mu znemožňuje uplatniť - ako Husserl píše - "celkom nezvyčajné filozofické nadanie a nemenej nezvyčajnú vedeckú dôkladnosť" (s. 181). Napokon sa uverejňuje list Emila Utitza Husserlovi z 22. 11. 1930, Husserlova odpoveď naň z 2. 11. 1931 a odpis Utitzovho listu Husserlovi zo 6. 11. 1932. Ako príloha sú k prvému zväzku pripojené rozsiahle textovokritické poznámky (s. 190-215).

Z Husserlových listov Brentanovi doslova sála neslýchaná pracovná hektika, ktorá vyplňala život zakladateľa fenomenologického hnutia na prelome 19. a 20. storočia (prvý je Husserlov list Brentanovi z 29. 12. 1886, posledný je list Emilie Brentanovej Husserlovi z 20. 4. 1917, v ktorom Husserlovi ďakuje za vyjadrenú sústrasť s úmrtím jej manžela (Brentano zomrel 17. 3. 1917). Akýmsi chmúrne emocionálnym vyvrcholením korešpondencie s Brentanom je úsilie Brentana zmierniť ťažký úder, ktorý postihol Husserlovcov smrťou ich syna Wolfganga, ktorý padol 8. 3. 1916. Táto udalosť nemohla nezanechať stopu na utváraní Husserlovho vedomia krízovosti európskeho ľudstva v 20. storočí a mocnosť tohto úderu cítime aj my dnes na prahu 21. storočia v údive nad tým, že nás ani po takom odstupe od prvej svetovej vojny ani v najmenšom neprestalo "baviť" organizované vraždenie (pozri náš starý známy Balkán). Pri čítaní tejto pozoruhodnej časti Husserlovej korešpondencie sa pred naším zrakom popri intímnorodinných a priateľských väzbách Husserlovcov s Brentanovcami odvíja aj film o Husserlovom intelektuálnom živote v súvislosti s jeho prelomovými *Logickými skúmaniami*, ktorými sa etabloval ako zakladateľ fenomenológie a stal svetoznámym filozofom: napríklad Walter B. Pitkin navštevuje Husserla už v marci 1905 v súvislosti s plánom amerického prekladu *Logických skúmaní!* V tejto súvislosti veľmi dôležitý rozsiahly list Husserla Brentanovi z 27. 3. 1905, ktorý o. i. manifestuje aj živý Husserlov záujem "o filozofickú

situáciu v anglo-americkom svete" (s. 39). Korešpondencia nám dokresľuje svetonázorové pozadie utvárajúcich sa *Logických skúmaní*, do ktorého patrili aj úvahy o vzťahu teizmu a modernej vedy, ako o tom svedčí náčrt Husserlovho listu Brentanovi zo začiatku roku 1894, kde Husserl referuje o svojej prednáške *Der Theismus und die moderne Wissenschaft*, ktorú odprednášal v zimnom semestri 1893/94.

Napokon sa v recenzii pre slovenského čitateľa nemožno nezmeniť o obsahu korešpondencie E. Husserla s T. G. Masarykom. O deväť rokov mladší Husserl študoval s Masarykom v Lipsku v zimnom semestri 1876/77 a v letnom semestri 1877. Silnú výpovednú hodnotu o ich vzájomnom vzťahu má hneď prvý Masarykov list Husserlovi z 11. 9. 1877, v ktorom sa Masaryk svojmu mladšiemu priateľovi s hrdosťou zdôveruje so svojím zasnúbením s Miss Charlotte Garrigue (*ich sage Ihnen, dass ich ganz glücklich bin und sein werde*) (s. 99). Husserl v liste Masarykovi z 25. 12. 1902 píše o tom, ako sleduje Masarykovu politickú činnosť (*Ihre politische Wirksamkeit*), dáva najavo svoje uvedomovanie si stupňa Masarykovho spoločenskopolitického vplyvu (*dass Sie nicht ohne Einfluss auf die junge Generation sind*) (s. 107)) a vyslovuje napokon súd, ktorého hĺbku ľudia v nastupujúcom prízračnom osvietenčimskom 20. storočí pocítili tak na tele, ako aj na duchu - Husserl hovorí: *Die Massen folgen aber denen nicht, die Liebe, sondern denen, die Hass predigen* (s. 107). V seriáli, ktorý touto recenziou v našom časopise začína, sa ešte neraz presvedčíme o pravdivosti tejto proročkej vety.

Jozef Piaček

doc. PhDr. Jozef Piaček, CSc.
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK
Gondova 2
818 01 Bratislava
SR

MNÍCHOVSKÍ FENOMENOLÓGOVIA

K. SCHUMANN (ed. v spolupráci s E. Schumannovou): *Edmund Husserl. Briefwechsel" Band II. - Die Münchener Phänomenologie*. Dordrecht - Boston - London, Kluwer Academic Publishers 1994, Husserliana. Dokumente. Band III, 293 s.

Karl Schuhmann v spolupráci s Elisabeth Schuhmannovou sa podujali na neľahkú úlohu - preštudovať a roztriediť dostupnú korešpondenciu nemeckého fenomenológa Edmunda Husserla, ktorá sa z väčšej časti, či už v origináli, alebo v kópiách, nachádza v Husserlovom archíve v Lovani. Vďaka ich úsiliu sa nám dostáva do rúk až 9 zväzkov celoživotnej Husserlovej korešpondencie a jeden zväzok venovaný vypracovaniu celkového registra tohto obsiahleho vydania.

Vydavatelia, ako sami píše, sledovali na jednej strane chronologický vývoj Husserlovej filozofie, a to najmä v prvých štyroch zväzkoch, ktoré mapujú Husserlovu korešpondenciu s Brentanovou školou, mníchovskými fenomenológmi, göttingenskou školou a freiburgskými žiakmi. Do ďalších zväzkov vydavatelia zaradili okrem úradných